

Brussel Stedenbouw en Erfgoed

Directie Stedenbouw

De Heer Thibaut JOSSART

Directeur

Directie Cultureel Erfgoed

De Heer Thierry WAUTERS

Directeur

Kunstberg 10-13

B - 1000 BRUSSEL

Brussel, 23/12/2025

O/Ref. : SBK40034_752_PU
SBK30005

Behr. : AH

U/Ref. : 2264-0004/02/2025-290PU

Corr DCE: B. CAMPANELLA

NOVA : 15/PFU/1988942

Corr DS : M. TANGHE

L. LEJEUNE

SCHAARBEEK. Auguste Reyerslaan, Henri Evenepoelstraat , Kolonel Bourgstraat

(= Ereperk der Gefusillieerden beschermd als landschap, bomen ingeschreven op de wettelijke en de indicatieve Inventaris)

STEDENBOUWKUNDIGE VERGUNNING : Aanleg van de openbare ruimten van Mediapark-Oost: Georginbos en omliggend gebied

Eensluidend advies van de KCML

Mijnheer de Directeur,

In antwoord op uw brief van 09/12/2025, sturen wij u het advies dat onze Commissie over bovengenoemd onderwerp uitgebracht heeft tijdens haar vergadering van 17/12/2025.

ERFGOEDCONTEXT EN AANVRAAG

De aanvraag heeft betrekking op de aanleg van de openbare ruimte van de wijk "Mediapark-Oost" in Schaarbeek.

Erfgoedlocatie van het Ereperk in het projectgebied (© Brugis), bestaande toestand (© Google Street View), Ereperk der Gefusillieerden (© urban.brussels)

Dit gebied omvat het Ereperk der Gefusillieerden dat bij besluit van 12/01/1983 als landschap beschermd werd. Het telt verder een wilde kers (Prunus avium) en een iep (Olmus X Lobel), opgenomen in de wettelijke inventaris van opmerkelijke bomen, onder respectievelijk de nummers 6283 en 7502, evenals een gewone vogelkers (Prunus padus) geregistreerd in de wetenschappelijke inventaris van opmerkelijke bomen (nr. 6282).

Het Ereperk der Gefusilleerden werd na 1945 op zijn huidige locatie aangelegd op de militaire terreinen van de Nationale Schietbaan langs de Auguste Reyerslaan. Het betreft een gedenkbegraafplaats voor de slachtoffers van de Eerste en Tweede Wereldoorlog, die ter plaatse werden gefusilleerd. In 1970 werd op de site een memoriaal opgericht ter nagedachtenis van de slachtoffers van de concentratiekampen en van de onbekende Belgische politieke gevangenen uit de Tweede Wereldoorlog.

Toen de Nationale Schietbaan in de jaren 1960 plaatsmaakte voor de gebouwen van de openbare radio- en televisieomroepen, bleef het Ereperk behouden. Ook andere relictten van de voormalige militaire bestemming, zoals de schietheuvels en tunnels, zijn vandaag nog steeds aanwezig op het achterliggende terrein van de VRT/RTBF-site.

Mediapark-Oost, plannen van de bestaande en toekomstige toestand uit het aanvraagdossier

Het projectgebied Mediapark-Oost wordt begrensd door de RTBF/VRT-gebouwen langs de Reyerslaan, de nieuwe woonwijken in het noorden, de J. Georginlaan aan de oostzijde en de bestaande woonblokken langs de Kolonel Bourgstraat aan de zuidzijde.

Het project maakt deel uit van het stedelijk ontwikkelingsprogramma Mediapark.brussels, waarvoor sinds 17/12/2024 het gelijknamige Richtplan van Aanleg (RPA) van kracht is. Het vormt de eerste fase in de aanleg van de publieke ruimte in het oostelijke deel van de site, gelegen rond het Georginbos. Deze open ruimte zal in een latere fase worden verbonden met toekomstige stadsontwikkelingen in het westelijk deel van de site, na afbraak van de bestaande hoofdgebouwen van VRT en RTBF.

Verordenend luik van het RPA Mediapark.brussels (© Perspective.brussels)

Concreet beoogt het project Mediapark-Oost:

- het realiseren van structurerende verbindingen, zoals de Noordboog en de Centrale weg,
- het tot stand brengen van verbindingen met de omliggende wijken via drie toegangen,
- het behoud en de ecologische opwaardering van de aanwezige groenzones, het afbakenen van niet-toegankelijke groengebieden en het verhogen van de biodiversiteit,
- de integratie van het Ereperk der Gefusilleerden,
- de aanleg van drie recreatieve zones op reeds verharde locaties.

De werken omvatten verder de afbraak van twee leegstaande constructies, diverse ontharding, grondwerken, de aanleg van nieuwe verhardingen, aanplantingen en ecologische maatregelen, alsook de plaatsing van straatmeubilair en openbare verlichting.

Het project sluit aan bij de algemene doelstellingen voor de openbare ruimte op de Mediapark site, zoals; de ontwikkeling van 10ha flexibele en inclusieve openbare ruimte, de bescherming van het erfgoed en de biodiversiteit en het respect voor de topografie en een duurzaam waterbeheer met maximale opvang en infiltratie van hemelwater.

De KCML heeft zich al meerdere malen uitgesproken over projecten binnen dit gebied, met name op:

- 19/03/2019 : advies¹ over versie 1 van het Richtplan van Aanleg (RPA) “Mediapark”,
- 31/05/2023: advies² over versie 2 van het RPA “Mediapark” waarin onder meer het behoud van de groenzone van het Georginbos werd versterkt,
- 27/09/2025 : standpunt in het kader van de projectvergadering over de openbare ruimten van Mediapark-Oost.

Advies KCML

De KCML brengt een gunstig eensluidend advies onder voorwaarden uit over de aanvraag.

Ze onderschrijft de algemene krachtlijnen van het project Mediapark-Oost, die gericht zijn op het creëren van toegankelijke, kwalitatieve en groene openbare ruimten. De Commissie vraagt evenwel bepaalde erfgoedkundige en landschappelijke aspecten van het ontwerp te verfijnen, en daarbij onderstaande opmerkingen in acht te nemen.

Het Ereperk der Gefusilleerden

Bestaande toestand (© Google Street View) en plannen van de bestaande en ontworpen toestand uit het aanvraagdossier

Het Ereperk wordt in vandaag omzoomd door hagen en een rij fijnsparren die de site visueel afschermen van de nabijgelegen VRT/RTBF-gebouwen. Het eigenlijke Ereperk – hagen, grafstenen, grindpaden, gazons – blijft in het ontwerp ongewijzigd en onverlicht. Rond de begraafplaats worden volgende ingrepen voorzien:

- het vervangen van de asfaltverharding van het langspad door een gebonden halfverharding,
- het openen van een nieuwe toegang aan de noordoostzijde (het openen van een nieuwe toegangsweg achter de bestaande haag is voorzien in een volgende fase),
- het plaatsen van een poort aan beide toegangen,
- de aanleg, aan de westzijde (buiten de wettelijke beschermingsperimeter), van een bufferzone in de vorm van een aarden talud met nieuwe beplanting,
- het omhakken van de fijnsparren.

Door zijn ingetogen vormgeving – gekenmerkt door rijen kruisen, Davidssterren en betonnen grafzuilen omringd door groen – sluit het Ereperk aan bij de typologie van de herdenkingsbegraafplaatsen uit de Eerste Wereldoorlog. Deze eigenheid verleent het geheel een specifieke erfgoedwaarde, die ten volle

¹ https://crms.brussels/sites/default/files/avis/635/SBK40034_635_PAD_Mediapark_1.pdf

² https://crms.brussels/sites/default/files/avis/709/SBK40034_709_URB_PAD_Mediapark.pdf

ge vrijwaard moet worden. Vanuit die optiek brengt de KCML een ongunstig eensluidend advies uit over het openen van een bijkomende toegang tot het Ereperk en de aanleg van het voorziene talud.

Gezicht vanaf het Ereperk in noordelijke richting, foto uit de aanvraag

Er wordt gevraagd om geen tweede toegang te creëren, en om ook de op termijn geplande verbindingsweg naar het noorden niet uit te voeren. Dit zou immers de mogelijkheid scheppen om de begraafplaats als doorgangsruijnte te gebruiken, wat onverenigbaar is met de typologie en de ingetogen sfeer van de site. Een begraafplaats is geen doorsteekzone (voor voetgangers, fietsers), maar een plek van bezinning, stilstand en herdenking.

Met betrekking tot het voorziene talud werd tijdens de projectvergadering op 27/09/2024 gevraagd om de geplande werken op en rond het Ereperk te verduidelijken aan de hand van nauwkeurige plannen en dwarsneden. De snedes die aan het dossier werden toegevoegd zijn verhelderend en tonen aan dat het ophogen van het reliëf aan de westzijde voor de aanleg van een talud afbreuk zou doen aan de erfgoed- en belevingswaarde van de beschermde site, omwille van volgende redenen:

- het talud verstoort een belangrijke diepte- en zichtas,
- de ruimtelijke beleving binnen en rondom de door hagen omsloten herdenkingsplek wordt aangetast. Er zou immers een beklemmende, ingesloten sfeer ontstaan (een put-gevoel) in plaats van een subtiele ruimtelijke afscherming;
- het talud is voorzien op te korte afstand tot de hagen die daardoor in de verdrukking komen,
- het talud impliceert een aanzienlijke bomenkap,
- de ophoging wijzigt de bezonning met nadelige gevolgen voor het Ereperk, omwille van de lange slagschaduw en vanuit het westen.

Gezicht vanaf het Ereperk op de RTBF-site, foto uit de aanvraag

Om de intimiteit van het Ereperk te vrijwaren en tegelijk de visuele en akoestische afscherming te versterken, stelt de KCML voor de bestaande bomenpartij te verdichten en de zone bijkomend te bufferen door middel van een of meerdere bomenrijen en een heestermassief, mits inachtneming van volgende principes:

- geen grondbewerking uitvoeren die de aanwezige bomen kunnen schaden,
- het bestaande bomenmassief, dat niet uitsluitend samengesteld is uit sparren, in zijn huidige toestand behouden,
- voor bijkomende aanplantingen kiezen voor groenblijvende struik- en boomsoorten, zoals taxus, teneinde het visuele scherm ten opzichte van de RTBF-gebouwen te bestendigen. De soorten en hoogte moeten gekozen worden in overleg met de DCE,
- het tracé van het pad dat aan de oostzijde van de bestaande bomen is ingetekend, samen met de bijbehorende wadi, aanpassen in functie van het herziene ontwerp,
- in overleg met de sitebeheerder (Leefmilieu Brussel) de aanwezige sparren onderwerpen aan een omvormingsbeheer vanuit een evolutieve benadering in plaats van over te gaan tot kaalkap.

Uit de aangeleverde fytosanitaire studie blijkt dat veel van de betrokken sparren nog meer dan tien jaar behouden kunnen blijven. De voorgestelde, algemene kap van de sparren is in dit stadium voorbarig aangezien deze optie louter is ingegeven door het risico op keveraankvallen, die tot nu toe slechts bij één fijnspar zijn vastgesteld. In elk geval is het verwijderen van zieke bomen de bevoegdheid van de sitebeheerder.

Het verwijderen van de bestaande asfaltverharding van het langspad, dat in slechte staat is, is op erfgoedvlak aanvaardbaar, op voorwaarde dat het type en de kleur van de nieuwe verharding coherent

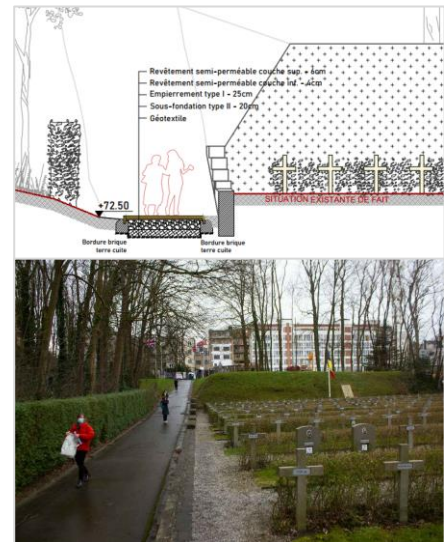
zijn met de landschappelijke compositie van het Ereperk, en dat de opbouw van de bestrating afgestemd is op de aard van de bestaande funderingen. Enkel indien de bestaande fundering doorlatend is kan men een doorlatende bestrating weerhouden, zo niet dient gekozen te worden voor een gesloten bestrating om ingrijpende grondwerken te vermijden.

Gelet op de bestaande helling is bijzondere aandacht voor de afwatering noodzakelijk. Men kan eventueel overwegen om het pad te versmallen, zodat de aanleg van lineaire infiltratiekoffers mogelijk wordt.

Concreet wordt gevraagd om :

- de definitieve aanleg te bepalen op basis van de resultaten van voorafgaand onderzoek naar de bestaande fundering, onder meer via het uitvoeren van gerichte boringen;
- het type en de kleur van de afwerkingslaag af te stemmen op de bestaande compositie, gekenmerkt door de afwisseling van grasperken en grindpaden;
- geen okerkleurige afwerking toe te passen;
- de aansluiting tussen het pad en de bestaande haag nader toe te lichten aangezien de aangeleverde plannen hierover onduidelijk zijn (met name wat betreft een eventuele wijziging van het reliëf in deze zone);
- de bestaande haag langsheen het pad integraal te behouden, zonder ze te rooien of in te korten.

Ontworpen en bestaande toestand van het langspad, documenten uit het aanvraagdossier

Tot slot wordt gevraagd om de coherentie van de openbare verlichting aan de buitenrand van de beschermde site te versterken, door te opteren voor een continue milieuvriendelijke verlichting met een uniforme kleurtemperatuur en -intensiteit. De overgang tussen verschillende verlichtingstypes zoals momenteel voorzien is, zou een negatieve visuele impact hebben op de ruimtelijke beleving en de leesbaarheid van de beschermde site en dient derhalve te worden vermeden (aangeduid met een blauwe kader op het bijgevoegde plan).

Ontwerp van de openbare verlichting uit de aanvraag

Alle aanvullende documenten met betrekking tot bovengenoemde punten, alsook de technische details, uitvoeringsplannen moeten vooraf door de DCE gevalideerd te worden.

De groene ruimtes

De KCML waardeert de voorgestelde opties met betrekking de groene ruimtes, in het bijzonder de niet-toegankelijk groengebieden en het versterken van de biodiversiteit. Gelet op de schaal van het ontwerp en de aanwezigheid van waardevolle fauna biedt het project potentieel om het Georginbos te ontwikkelen tot een waardevol natuurgebied.

De voorgestelde benadering is niet alleen positief vanuit milieuoogpunt, maar ook op landschappelijk vlak. Het behoud van de bestaande topografie, waarbij de historische schietheuvels en de voormalige toegangstunnels in het project worden geïntegreerd, is onmiskenbaar een meerwaarde van het project.

De KCML vraagt evenwel om het tracé van de wegen en de bijbehorende plannen plaatselijk te herzien om het behoud en de overlevingskansen van de opmerkelijke boom nr. 6283 (Kerselaar) te waarborgen. Oorspronkelijk liep er een pad onder de kroon, aan de noordzijde van de boom. Rond 2024 werd het volledige wortelgebied aan de westzijde verhard in het kader van het RTBF-bouwterrein. Het huidige project onthardt de noordzijde, maar voorziet tegelijk de aanleg van een nieuw pad aan de zuidzijde, ter hoogte van de wortelzone. Deze werken zouden onvermijdelijk een negatieve impact hebben op het wortelgestel en moeten dus aangepast en verbeterd worden.

Lans de oostwest-as en ter hoogte van de centrale weg zijn doorgangen voorzien doorheen de bestaande schietheuvels. De KCML begrijpt dat deze werken nodig zijn om de site te ontsluiten en erkent dat deze aanleg op termijn kwaliteitsvol kan worden door de voorziene aanplantingen. Ze wijst echter op de aanzienlijke impact van de werken, met name de grote invloed op het grondwaterpeil met een reëel risico op verdroging van de omliggende beplanting. Deze aspecten dienen verder onderzocht en waar nodig moeten bijkomende maatregelen worden getroffen in overleg met Leefmilieu Brussel. Op zijn minst moet men tijdens de uitvoering van de werken een retourbemaling voorzien van het grondwater om de schade tot een minimum te bewerken.

Hoogachtend,

G. MEY-ROOTS
Adjunct-secretaris

S. VAN ACKER
Voorzitter

Kopie aan : bcampanella@urban.brussels ; jvandersmissen@urban.brussels ; restauratie@urban.brussels ; avis.advies@urban.brussels ; crms@urban.brussels